

onze gids dit weekeinde

HET ULTIEME ESCAPISME

tekst Evelien van Veen

Regisseur Steef de Jong springt graag in zelf-verzonnen werelden, waar lelijkheid en ellende ver weg zijn. Alles wat hij als onze Weekendgids noemt, van zijn favoriete film tot zijn favoriete kledingstuk, biedt ontsnapping uit het hier en nu.

foto's Els Zweerink

In de repetitie-ruimte van de Toneelschuur in Haarlem staat een piano, waar regisseur Steef de Jong (39) geregeld achter kruipt. Dan speelt hij een deuntje uit de komische operette *De dappere soldaat*, naar Oscar Straus, die hij met drie acteurs aan het repeteren is. En hij zingt af en toe melodieus een regel van een liedje voor: 'Want mijn portret / geeft enkel smet / hoe krijgen we de eer gered' – aan het eind van de regel gaat de toon omhoog, horen jullie? Dan knikken acteurs Malou Gorter, Rop Verheijen en Diewertje Dir, die met z'n drieën alle personages voor hun rekening nemen, inclusief

soldatenleger en volk. En ze lopen alweer zingend in optocht over de repetitievloer, hoedje (Rop), pijp (Malou) en zakdoek (Diewertje) in de hand: 'Want mijn portret / geeft enkel smet / hoe krijgen we de eer gered?' Op 16 maart gaat de voorstelling in première, maar deze middag,

Afgelopen winter stond hij in de Nationale Opera met zijn voorstelling

half februari, lijkt dat nog ver weg. Er is dus nog tijd om dat ene gebaartje tien keer achter elkaar te oefenen, die ene zin nog net iets scherper te timen. 'Super', moedigt De Jong aan als dochter Diewertje met overdreven grijpgrage handen iets uit de jaszak van vader Malou probeert te stelen, haar gezicht op standje schalks gewend naar het publiek. De Jong: 'Jaaa, het is poppenkast, jongens, het is Jan Klaassen!'

Later, na de repetitie, vertelt hij dat *De dappere soldaat* zijn vijfde première is in negen maanden: de zaken gaan goed bij de stichting Groots en meeslepend, die hij tien jaar geleden samen met Ina Veen begon. Terwijl hij

zo bescheiden is begonnen. Zijn eerste theatervoorstelling maakte De Jong als afstudeerproject voor de kunstacademie: *Stevens Testosteron Revue*. Daarna volgde een eenmansoperette met een zelfgeknutseld decor van karton. De kartonnen decors zijn gebleven – levensgrote pop-upboeken meestal, waardoor het toneel razendsnel van een paleis in een park verandert of andersom – maar de projecten zijn een stuk groter geworden. Afgelopen winter stond hij in de Nationale Opera met zijn voorstelling *Operetta*

**Karton is zijn
handelsmerk.
Hij creëert
er vrolijke,
magische
en sprook-
jesachtige
werelden
mee**

Land, elke keer ruim zestienhonderd man in de uitverkochte zaal. En in mei speelt hij de laatste van een reeks voorstellingen in de Volksoper in Wenen – het walhalla van de operette, en Steef de Jong, verslingerd aan het genre, staat daar op het podium. *Ein Papp-Konzert* heet de komische compilatie van vier operettes die hij in Wenen brengt. ‘Dat klinkt als popconcert in het Duits, maar *Pappe* is ook Duits voor karton.’ En dat karton is zo’n beetje zijn handelsmerk, het materiaal waarmee hij vrolijke, magische en sprookjesachtige werelden creëert waarin hij zelf zou willen vertoeven. Als kind al vond hij niets magischer dan de scène in de film *Mary Poppins* waarin de personages een getekende wereld binnenstappen. Dat wou hij ook – en hij doet het, avond aan avond. ‘Ik ben een opgewekt persoon hoor, maar ik vind wel veel lelijk, naar en ellendig in deze wereld. Het is toch heerlijk om daaraan in het theater te kunnen ontsnappen? En operette is natuurlijk het ultieme escapisme, al is *De dappere soldaat* met de oorlog in Oekraïne opeens ook actueel. De hoofdpersoon is een deserteur. Is dat eigenlijk niet het dapperste wat er is, níét meedoen aan zo’n oorlog?’ ▾

onze gids dit weekeinde

**Componist
Johann Strauss jr.**

■ 'Als kind hoorde ik thuis elk jaar het *Nieuwjaarsconcert*, waarin steevast muziek van Johann Strauss voorbijkomt. Ik wist toen natuurlijk niet dat het Strauss was, maar wel dat ik het prachtig vond. Het zijn die Weense walsen, je kent ze, met die heerlijke driekwartsmaat.' Zingt: 'Poem, poem, poem, tadadadá, tadadadá, tadadadada, dadada... Het is helemaal geen salonfähige klassieke muziek – in zijn tijd ook al niet, 'cafémuziek' werd het met *dédain* genoemd, dansmuziek – maar ik hou ervan. Als je zonder vooroordelen luistert, hoor je hoe steengoed het is. Ik heb een muziektheatervoorstelling gemaakt van *Eine Nacht in Venedig*, een van zijn beroemdste operettes. Daarin was het aantal instrumenten in sommige muziekstukken teruggebracht tot alleen een cello en een saxofoon, die in zijn tijd nog niet gebruikt werd natuurlijk, en zelfs in die minimale bezetting is de muziek wonderschoon. Zo'n suikerzoete operette is puur escapisme, natuurlijk. Nu ik erover nadenk: alles wat ik voor deze Gids heb gekozen, biedt ontsnapping uit het hier en nu.'

**Film
Mary Poppins (1964),
met Julie Andrews**

■ 'De film *Mary Poppins*, met Julie Andrews, heb ik als kind wel honderd keer gezien. We hadden thuis maar een paar videobanden, en deze zette ik telkens weer op. Ik vond hem magisch, van begin tot eind, en het allermost vond ik de *chalk drawing scene*, de stoepkrijtscene. Daarin springen Mary Poppins en de kinderen in een tekening op

straat en zo komen ze in een getekende wereld terecht, waar alles mooier en kleurrijker is dan in de echte. Dat is wat ik wil: in een zelfverzonnen wereld springen. En dat is eigenlijk ook wat ik doe in al mijn voorstellingen. Letterlijk, met die beschilderde, kartonnen decors die ik maak. Als kind keek ik gewoon naar die film omdat ik hem leuk vond. Later ben ik pas door gaan krijgen hoeveel indruk hij maakte, en wat een inspiratiebron hij is gebleken. Pas de laatste tijd vallen er allemaal kwartjes; veel van wat ik doe komt uit die ene scène voort.'

'Die heerlijke driekwartsmaat.'
'Poem, poem, poem, tadadadá, tadadadá, tadadadadada, dadada...'

**Beeldende kunst
La Piscine (1952) van
Matisse**

■ 'Toen Henri Matisse *La Piscine* maakte, was hij in de 80. Hij zat in een rolstoel, kon niet goed meer schilderen en hij maakte toen vooral nog knipselkunst. Op een dag zei hij tegen zijn assistent dat hij naar het zwembad wilde, in Cannes, maar eenmaal daar vond hij het toch te warm en te druk. Ze zijn terug naar huis gegaan en toen is hij daar, binnen, dat zwembadgevoel maar gaan knutselen. Je ziet niets meer dan blauwe vormen op een witte achtergrond en toch ben je in een zwembad op een mooie zomerdag, het is briljant. En ook zo inspirerend dat Matisse zo'n meesterwerk na zijn 80ste heeft gemaakt. *La Piscine* hangt in het Moma in New York, ik heb het nog nooit in het echt gezien. Dat vind ik ook wel weer leuk, eigenlijk, er moet iets te wensen overblijven. Wel heb ik op een veiling voor een paar honderd euro een mooie reproductie gekocht, die hangt bij me thuis. Eigenlijk zijn reproducties perfect, zo kun je je met de grootste kunstwerken omringen.'

'Ik verzamel klassieke herenkleding. Ik weet er veel van'

GV STEEF DE JONG

29 augustus

1983 Geboren in Heemstede.

2001 Coornhert Lyceum.

2006 Gerrit

Rietveld

Academie.

2007-2009

DasArts.

2012 Voorstelling

Groots en

meeslepend wil ik

leven.

2013 Oprichting

stichting Groots en

meeslepend.

2017 *De Modern*

Art Revue (met

Alex Klaasen).

2017 *Mary*

Dresselhuisprijs.

2020 *Sisi Boy*.

2022 *Ein*

Papp-Konzert, bij

Volksoper Wien.

2022 *Operetta*

land, Nationale

Opera en Ballet.

2023 *De dappere*

soldaat, Toneel-

schuur Producties.

2023 *Reprise van*

Steefs O. Show,

O. Festival

Rotterdam.

Steef de Jong

woont met zijn

vriend Nick in

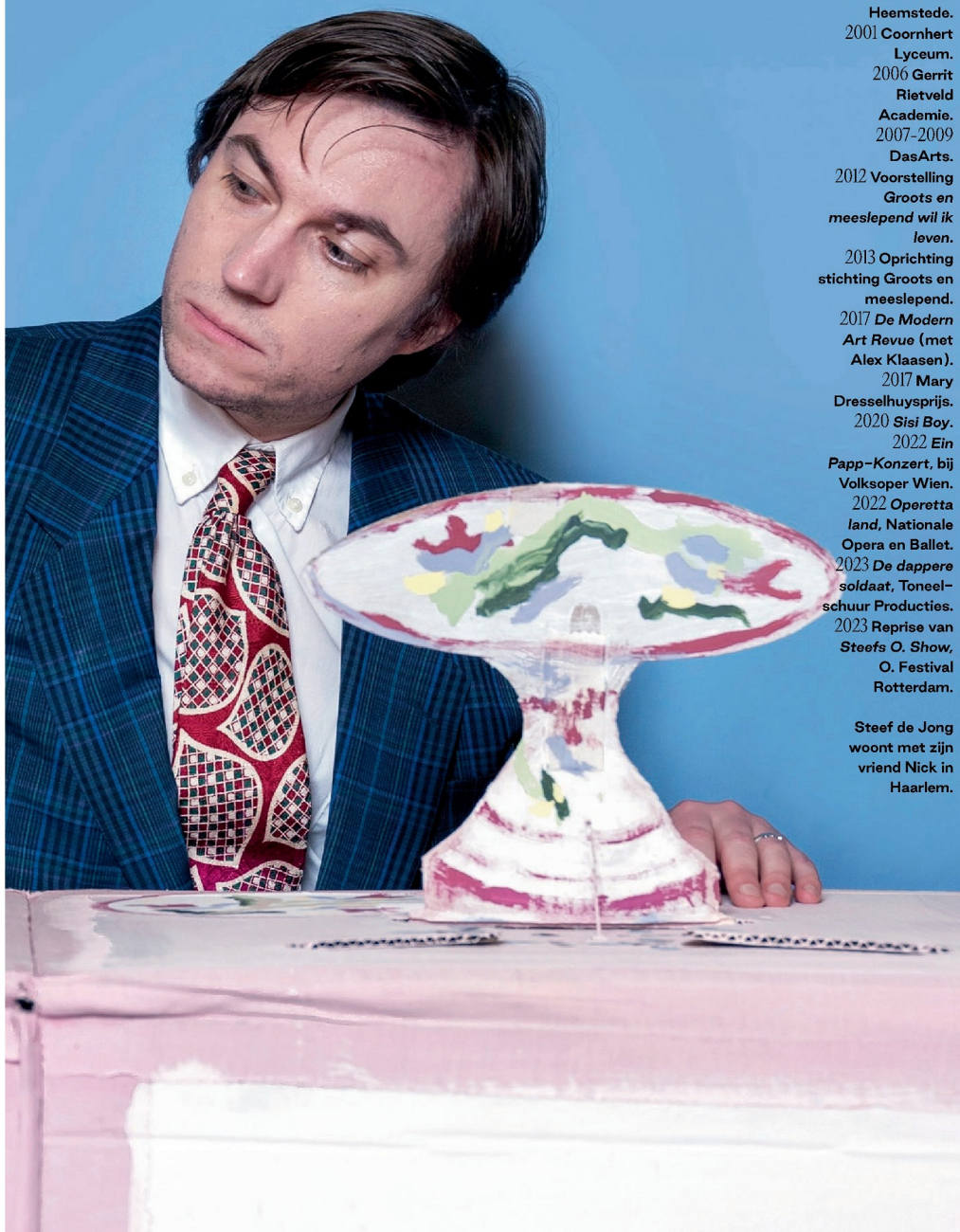
Haarlem.

Kleding Het rokkostuum

■ 'Nog zoiets om een fraaiere wereld mee binnen te gaan, een gala bijvoorbeeld: het rokkostuum. Ik verzamel klassieke herenkleding, en het rokkostuum is het perfecte voorbeeld van elegantie. Iedere man, met wat voor figuur ook, ziet er onberispelijk in uit door de hoge taille van de broek. Die moet écht hoog zijn en aansluiten op het jasje: tegenwoordig zie je vaak een heel stuk hemd ertussen, dat is foute boel. Het hemd moet gesteven en spierwit zijn, dat stamt nog uit de tijd van kaarslicht, dan zag je het contrast mooi. Er hoort een losse, opstaande boord bij, plus een witte das van piqué katoen en enkele manchetten. Dubbele manchetten horen bij de smoking, dat gaat dan ook vaak fout.

Ja, ik weet er veel van, en juist op het rokkostuum ben ik gesneuveld bij *De slimste mens*, vreselijk was dat. Ik ging veel te moeilijke dingen zeggen: 'pandjesjas', bijvoorbeeld. Het had gewoon 'zwart jasje' moeten zijn.

onze gids dit weekeinde

Kleding (2) Opera pumps

■ 'Onder de broek van het rokkostuum, die een dubbele bias hoort te hebben, draagt een heer zwarte zijden sokken. En, als je uitgaat, *opera pumps*, glimmend zwarte flatjes met een lage hak en een strik op de neus. De kleding die ik heb verzameld is bijna allemaal tweedehands, maar die schoenen heb ik nieuw gekocht. In Jermyn Street in Londen, waar dat nog kan. Dat vond ik een belevens, hoor. 'What can I do for you, sir?' 'A pair of opera pumps, please.' Met twee vriendinnen maak ik uitjes waarop je dit soort kleding daadwerkelijk kunt dragen. We zijn naar het operatheater in Milaan geweest, de Scala, toen was ik in vol ornaat. Rok, lakleren operapumps, een hoge zijden *chapeau claque*, een hoge hoed die je kunt inklappen. Maar ik was zelfs daar een rariteit. Mijn vriendinnen zeiden: de enigen in rokkostuum zijn jij en de dirigent!'

FOTO'S GETTY, PALGRI/WIKIPEDIA

'De toonzaal van Palazzo Grimani in Venetië is een van de mooiste plekken waar ik ooit ben geweest'

Musea Tijdcapsules

■ 'Als mijn vriend en ik een stedentrip maken zoeken we altijd tijdscapsules op: tot musea gemaakte woonhuizen die al honderd jaar of langer niet zijn veranderd. Zo heb je in Londen het John Soane's Museum, waar alles nog precies is zoals in 1837, toen de architect en kunstverzamelaar overleed. Ik vond het er fantastisch. Het staat er bomvol spullen, brokstukken van pilaren bijvoorbeeld, die hij door zijn studenten liet natekenen. Het hoogtepunt is de *picture room*, waarvan de wanden bestaan uit uitklapbare panelen. Zo kon hij drie keer zoveel schilderijen herbergen. Het werkt als een levensgroot pop-upboek, waar je - wéér - zo instapt. Dat huis, dat is gewoon theater, met allemaal decors. Sambourne House in Londen is ook zo'n voorbeeld, daar is het nog helemaal 1890. In Brussel heb je prachtige art-decohuizen, zoals dat van architect Victor Horta. En in Dordrecht zit het Huis Van Gijn om terug in de tijd te stappen, dat is ook heel mooi.'

Zanger Rufus Wainwright

■ 'Ik zag de film *The Aviator* met Leonardo DiCaprio, uit 2004. Daarin zit een scène in een feestzaal waar een jazzzanger optreedt, de film speelt rond 1920, en dat vond ik zo'n leuke zanger dat ik hem ging googlen. Het bleek Rufus Wainwright. Ik kende hem toen nog niet, maar inmiddels ben ik fan; ik ben al vier keer naar een concert van hem geweest. Hij heeft een prachtige stem, een tikje nasaal maar op een superprettige manier, met een heel warm timbre. En hij is een fantastische componist. Hij heeft ook opera's gecomponeerd, dat hoor je in zijn liedjes, die zitten soms tegen klassieke muziek aan. Dat je denkt: wat gebeurt hier? Ook met zijn stem overschrijdt hij genres. Hij is een popzanger, maar hij zingt ook Gluck met het strijkorkest Amsterdam Sinfonietta. Gewoon, met zijn niet-klassiek geschoolde stem. En waarom ook niet?'

'Ik ben dol op keizerin Sisi. Dat begon met Romy Schneider'

Architectuur Sala della Tribuna in Palazzo Grimani, Venetië

■ 'Een van de mooiste plekken waar ik ooit ben geweest is de toonzaal van een laatmiddeleeuws stadspaleis in Venetië, het Palazzo Grimani. Die Grimani was een doge die beelden uit de oudheid verzamelde en ze opstelde in een speciaal daarvoor ingerichte zaal, de Sala della Tribuna. Tegenwoordig staan die beelden in een ander museum, maar toen ik in coronatijd voor het eerst in Venetië was, waren ze voor een tijdelijke tentoonstelling terug in het palazzo. Ik stapte die ruimte binnen en ik wist niet wat me overkwam; een wonder van symmetrie en schoonheid met overal gekleurd marmer. *The sublime*, daar ging het op de kunstacademie soms over, nou, nú wist ik wat ermee wordt bedoeld. De ultieme perfectie heerste daar, een soort absolute rust. En weer: je stapt een andere wereld binnen waar alles mooi en goed is. Ik heb die ruimte thuis helemaal nagemaakt met karton en gekleurd vloeipapier.'

Royalty Ludwig II van Beieren

■ 'Ik ben dol op keizerin Sisi. Dat begon, net als Mary Poppins, met de videobanden thuis, de oude films met Romy Schneider. Wat me zo aanspreekt is de pracht en praal in haar leven in combinatie met haar tragische lot; ze wilde eigenlijk helemaal geen keizerin zijn. Het protocol verstikte haar, ze was altijd op de vlucht. Maar nog fascinerender is haar neef Ludwig II, die koning van Beieren was van 1864 tot 1886. Die man spreekt me ontzettend aan, ik ben in al zijn paleizen geweest. De sprookjeskoning werd hij genoemd, hij leefde compleet in zijn eigen operette. Hij wilde dat zijn leger geen wapens droeg, maar muziekinstrumenten. Hij werd krankzinnig verklaard en afgezet, maar zo gek was dat niet, toch? 'We verslaan de vijand met schoonheid,' zei hij. Dat zouden veel wereldleiders van nu als motto mogen nemen. Eigenlijk is het ook het thema van *De dappere soldaat*.'

